

**Pavla Pitrunová, Kateřina Tvrdá,
Josef Smolík**

**Bezpečnostní a strategická studia na
fss mu pohledem jeho absolventů**

Kultura Bezpieczeństwa. Nauka-Praktyka-Refleksje nr 21, 222-246

2016

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

KULTURA BEZPIECZEŃSTWA
NAUKA – PRAKTYKA – REFLEKSJE
NR 21, 2016 (222–246)

BEZPEČNOSTNÍ A STRATEGICKÁ
STUDIA NA FSS MU POHLEDEM
JEHO ABSOLVENTŮ

SECURITY AND STRATEGIC
STUDIES AT FSS MU IN THE VIEW
OF THEIR GRADUATES

PAVLA PITRUNOVÁ

Fakulta sociálních studií Masarykovy univerzity
Oddělení bezpečnostních a strategických studií katedry politologie

KATEŘINA TVRDÁ

Fakulta veřejných politik v Opavě, Slezská univerzita v Opavě
Ústav středoevropských studií

JOSEF SMOLÍK

Fakulta sociálních studií Masarykovy univerzity
Oddělení bezpečnostních a strategických studií katedry politologie

ABSTRACT

The paper is focused on evaluation of the study programme Security and Strategic studies at Masaryk University from alumni point of view. The employability of alumni, especially in security sector, is the key factor of the conducted survey.

To obtain relevant data was used a questionnaire survey among graduates of study. Alumni reflection and confrontation with labour market demands is necessary the source of the quality evaluation of the study programme.

Graduates have a good position in the labour market, their competitiveness is based on acquired knowledge, skills and abilities mostly due their studies. From obtained data is an obvious low rate of unemployment. In principle it proved to meet the expectations, with which the Security studies at MU was founded. Research study also outlined some possible starting points for further development

KEY WORDS

Security and strategic studies; graduates; employability; university degree; labour market; tertiary education.

ABSTRAKT

Cílem příspěvku je evaluace studijního oboru Bezpečnostních a strategických studií na Fakultě sociálních studií Masarykovy univerzity prostřednictvím pohledu jeho absolventů. Důraz tohoto hodnocení je kladen na uplatnitelnost oboru na trhu práce, především v bezpečnostním sektoru.

Práce je postavena na dotazníkovém šetření mezi absolventy, kteří mohou přinést relevantní data na základě jejich vlastní zkušenosti. Po ukončení studia jsou konfrontováni s požadavky budoucích zaměstnavatelů a praxí.

Absolventi jsou na základě získaných znalostí, schopností a dovedností velmi dobře uplatňováni na trhu práce, s velmi nízkou měrou nezaměstnanosti. V zásadě se ukázalo splnění očekávání, se kterými byl obor zakládán. Výzkumná sonda dále nastínila některé možné východiska pro další vývoj.

KLÍČOVÁ SLOVA

Bezpečnostní a strategická studia; absolventi; zaměstnatelnost; univerzitní vzdělání; trh práce; terciární vzdělávání.

Úvod

Bezpečnostní a strategická studia jsou v českém prostředí mladým studijním oborem, po deseti letech existence se nabízí příležitost zhodnotit, zda jsou relevantní v praktickém životě mimo akademické prostředí a zda splňují vstupní očekávání. Cílem příspěvku je evaluace oboru Bezpečnost-

ních a strategických studií (dále jen „obor“), který je realizován na Fakultě sociálních studií Masarykovy univerzity (dále jen „FSS MU“) z pohledu jeho absolventů. Jejich reflexe oboru, vycházející z vlastních zkušeností s uplatněním na trhu práce, vypovídá o míře souladu získaných znalostí a dovedností a potřeb pracovního trhu. Právě narůstající poptávka po „bezpečnostních expertech“ iniciovaná událostmi 11. září 2001 byla jedním z podnětů vzniku oboru v akademickém roce 2005/2006 jako první svého druhu na českých univerzitách¹. Realizované dotazníkové šetření mezi absolventy oboru si klade za cíl, zda původní očekávání při zakládání oboru jsou naplněna, či nikoliv.

S ohledem na relativně krátkou existenci oboru v českém akademickém prostředí (10 let na FSS MU) se jedná také o zachycení názoru nové generace členů české bezpečnostní komunity, která již buduje svou kariéru na odborném vzdělání v oblasti bezpečnosti. O to cennější je konfrontace záměrů a realizace studia s praxí.

STUDIJNÍ OBOR BSS NA FSS MU

Studijní obor BSS na FSS MUNI je v současné době jedním z několika bezpečnostních oborů. Vzdělávání v oblasti bezpečnosti se v české republice neustále rozvíjí a má řadu podob, které se odvíjí od aplikovaného přístupu. Ve využití širšího sociálněvědního teoretického přístupu je prvním v českém prostředí, přesto je jeho historie poměrně krátká. Protože vznikl v reakci na společenskou poptávku, je o to naléhavější zhodnotit, zda jeho podoba odpovídá potřebám. Obsahově velmi podobným oborem jsou Bezpečnostní studia na FSV CUNI², založená v roce 2007 – avšak jen na úrovni magisterského studia, zatímco FSS MUNI nabízí ucelené vzdělání na všech stupních.

Význam BSS na FSS MUNI spočívá v rozšíření stávajícího vzdělávání v oblasti bezpečnosti. Jednou z forem je studium v tradičním pojetí bezpečnosti, které je směřováno primárně k bezpečnostním složkám na státních vysokých školách. V současnosti je zastoupeno Policejní akademií a Univerzitou Obrany. Další variantou jsou výskytem frekventovanější obory aplikující bezpečnost v úzkém pojetí – do jednotlivých oblastí lidské činnosti a často provázanými s přírodovědnými obory. Mezi takovými

¹ Smolík, Josef. „Bezpečnostní a strategická studia: poznatky a zkušenosti.“ *Pedagogická orientace* 2, 2008, s. 120-123.

² Fakulta sociálních věd Karlovy univerzity

lze uvést: Technická bezpečnost osob a majetku³ nebo Kvalita, spolehlivost a bezpečnost.⁴

Společenskovoědní náhled oborů realizovaných v rámci bezpečnostně právních studií⁵ je oborem BSS překročen mimo hranice dané v právním řádu, především o mezinárodní prvky.

V neposlední řadě se v souvislosti s rozšiřováním zájmu o bezpečnost nově objevují i obory kombinující jednotlivé přístupy, jako je například nedávno akreditovaný obor Bezpečnost a technologie komunikace na MUP⁶.

Studijní obor BSS na FSS MU je realizován v rámci studijního programu Politologie. Jak již bylo zmíněno, je organizován na téměř na všech úrovních – bakalářském i navazujícím magisterském stupni studia. Pro účely tohoto výzkumného šetření je stěžejní navazující magisterské studium, protože na rozdíl od bakalářského stupně je vyučováno jednooborově a vedle hlubších empirických znalostí je zaměřeno nejen na bezpečnostní teorii, ale také praxi.

Studium se zaměřuje na komplexní pojetí bezpečnosti s odkazem na tzv. Kodaňskou školu a interdisciplinaritu⁷. Výuka staví na propojení teoretických přístupů se strategickým myšlením a s jejich aplikací v praxi. V jednotlivých předmětech má být rozpracovávána teoretická, metodologická a analytická dovednost. Obor získal akreditaci v roce 2004, vyučován je na bakalářské úrovni od roku 2005, na magisterské od roku 2008. Jedním z podnětů pro jeho založení byla i silící poptávka po odbornících z oblasti bezpečnosti na základě událostí s dopadem pro mezinárodní bezpečnost⁸.

Náplň studia zohledňuje požadavky dokumentu *Společné minimum pro potřeby vzdělávání odborníků v oblasti bezpečnosti*, který byl v roce 2007 schválen Bezpečnostní radou státu, i když pro tuto formu studia není závazným. Tomuto záměru podléhá skladba povinných předmětů, které v rozsahu studijní zátěže v současnosti zaujímají 76 ze 120 ECTS kreditů.⁹

³ Fakulta bezpečnostního inženýrství Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava.

⁴ Fakulta strojního inženýrství Vysoké učení technické v Brně.

⁵ Vyučoványi například na Vysoké škole finančně-správní.

⁶ Metropolitní univerzita Praha.

⁷ Smolík, Josef. „Bezpečnostní a strategická studia: poznatky a zkušenosti.“ *Pedagogická orientace* 2, 2008, s.120-123.

⁸ Tamtéž.

⁹ Studijní plán: Informační systém MU. (cit. 2015-06-21). http://is.muni.cz/predmety/sablony_tisk.pl?fakulta=1423;obdobi=6385;uzel=326101;rek=ap;puvodni_design=b;

- Conceptualization of security.
- Bezpečnostně-strategické perspektivy ČR.
- Výzkum konfliktu.
- Aplikovaná bezpečnostní a strategická studia.
- Bezpečnostní praxe.
- Cizojazyčná bezpečnostní terminologie.
- Comparative Analysis of Security Policy.
- Koncepce a metody výzkumu v bezpečnostních a strategických studiích.
- Diplomový seminář.

V rámci studia na FSS MU je také stanovena podmínka absolvování předmětu v cizím jazyce, která je v případě BSS realizována prostřednictvím povinných předmětů. Kromě jazykových kompetencí je v kurikulárních dokumentech kladen i důraz na absolvování povinné praxe, která má za cíl zvýšit uplatnitelnost studentů v pracovním životě.

Studenti se mohou individuálně zaměřit na některá bezpečnostní témata prostřednictvím výběru povinně volitelných a volitelných předmětů ve zbývajícím kreditovém objemu. V těchto předmětech jsou prohlubovány znalosti v jednotlivých úrovních nebo sektorech bezpečnosti. Dosud jsou studentům dostupné tyto povinně volitelné kurzy, jejichž nabídka se může měnit v závislosti na specializaci vyučujících a aktuálním bezpečnostním vývoji:

- Militantní demokracie
- Konceptualizace extremismu a terorismu
- Využití informačních technologií ve výzkumu bezpečnosti a strategie
- Kolektivní násilí
- Regional Security Analysis: Case Study Caucasus
- Propaganda
- Vyspělé technologie a bezpečnost
- Zahraniční výjezd
- Informační zdroje nejen pro vědu a výzkum
- Power, politics and environmental change
- Technology and International Relations
- Privatizace bezpečnosti
- Analýza bezpečnostních informací ve zpravodajských službách
- Conflict Management
- Bezpečnostní dilemata technologického vývoje
- Strategies and counterinsurgency

- Rozpad států
- Komparativní trestní politika
- Strategické vedení
- Politická korupce
- Bezpečnostní aspekty biotechnologií
- Cross-Cultural Negotiation
- National Security in regional perspective: case study of Russia.

Předpokládané uplatnění absolventů je vymezeno relativně široce, tj. pro pracovní pozice související s bezpečností. Především se jedná o uplatnitelnost v oblasti veřejné správy, bezpečnostních složek, diplomacie, bezpečnostně-politického poradenství a lobbying, hospodářskou sféru, humanitárních nevládních organizací, specializovaných médií, v akademické sféře, či pedagogické činnosti¹⁰.

VZDĚLÁNÍ V SOUČASNÉ SPOLEČNOSTI A ROLE VYSOKÝCH ŠKOL

Při hodnocení oboru je důležité uvědomit si významnou úlohu vzdělání v současné moderní industrializované společnosti. Obor BSS je zprostředkovatelem odborného vzdělávání v oblasti bezpečnosti z pohledu sociálních věd (z hlediska analýzy hrozeb a rizika, bezpečnostní politiky, predikcí, koncepčních přístupů a sociálních dopadů). Obor BSS na FSS se nevěnuje např. bezpečnosti práce či bezpečnosti technologické.

Vliv vědění a související vzdělanosti se v současné společnosti neustále posiluje. V reakci na probíhající změny byl navržen koncept vzdělanostní společnosti, kdy se vědění stává dominantním ve všech sférách života a vzdělanost je klíčová pro veškerou produkci¹¹. Tomuto námětu se věnují i autoři bezpečnostní tematice bližší, například Tofflerovi. Ti popisují ve svém konceptu tři vlny informace jako zdroj bohatství současných rozvinutých společností¹².

Tento společenský trend má dopad na každého jednotlivce, prostřednictvím vykonávané profese klíčovým způsobem ovlivňuje sociální statut¹³. Obrazně je vzdělání investicí pro profesní úspěch a zlepšení postave-

¹⁰ Smolík, Josef. „Bezpečnostní a strategická studia: poznatky a zkušenosti.“ *Pedagogická orientace* 2, 2008, s. 120-123.

¹¹ Veselý, Arnošt. „Společnost vědění jako teoretický koncept.“ *Sociologický časopis* 4, 2004, s. 433-446. (cit. 2015-04-11). (<http://www.jstor.org/stable/41132047>).

¹² Toffler, Alvin a Tofflerová, Heidi. 2002. *Válka a antiválka*. Praha: Argo, Dokořán.

¹³ Trhlíková, Jana; Úlovcová, Helena a Vojtěch, Jiří. 2008. *Rozhodování žáků při volbě vzdělávací cesty a úspěšnost vstupu na trh práce*. Praha: Národní ústav odborného

ní na trhu práce¹⁴. Z praxe tyto úvahy potvrzuje nejnižší nezaměstnanost ve skupině absolventů magisterského studia¹⁵.

V neposlední řadě se vývoj promítá i do oblasti výkonu zaměstnání, změnami také procházejí charakteristiky a organizace práce¹⁶.

Aktuální společenský vývoj má odezvu i v realizované politice ČR ve školství. Strategický dokument resortu přiznává vysokým školám více autonomie jako významně pozitivně působícímu prvku na rozvoj moderní občanské společnosti. Je tomu především proto, že rozvíjí schopnosti kritického myšlení a reflexe celého kontextu. Změna není přiznávána jen institucím, ale i všem podílejícím se na vzdělávacím procesu, a to včetně studentů¹⁷.

Škola svou vzdělávací a výchovnou činností uchovává a traduje výsledky lidské duchovní a hmotné kultury¹⁸. Je sice institucí veřejnou, ale svou intimitu si chrání¹⁹. To jen poukazuje na přínosnost poznatků získaných prostřednictvím absolventů. Mají přímou a úplnou studijní zkušenost, byli její součástí (insideri) a současně není vazba tak intenzivní jako u současných studentů, což umožňuje pohled s odstupem.

Terciární vzdělávání se liší od předchozích dvou stupňů vzdělávání. Hlavním důvodem je jinak vysoká míra nezaměstnanosti, dalším je související okrajová pozornost realizovaných výzkumů Národního ústavu pro vzdělávání (dále jen „NÚPV“)²⁰ a v neposlední řadě je rozdílná vstupem pracujících do vzdělávacího procesu.

vzdělávání. (cit. 2014-04-26). (<http://www.nuov.cz/rozhodovani-zaku-privolbevzdela-vaci-cesty-a-uspesnost>).

¹⁴ Zelenka, Martin. 2008. *Přechod absolventů škol ze vzdělávání na pracovní trh*. Praha: Středisko vzdělávací politiky.

¹⁵ Kalousková, Pavla. 2007. *Potřeby zaměstnavatelů a připravenost absolventů škol- šetření v kvartérním sektoru*. Praha: Národní ústav odborného vzdělávání. (cit.2014-04-26). (http://www.nuov.cz/uploads/Vzdelavani_a_TP/potreby_zamestnavatele_07.pdf).

¹⁶ Teichler dle Ryška, Radim a Zelenka, Martin. „Absolventi vysokých škol: Kompetence a profesní úspěch.“ *Aula* 1, 2012, s.22-47. (cit. 2015-04-25). (http://www.csvs.cz/aula/clanky/Aula_01_2012_Martin%20Zelenka,%20Radim%20Ryska_22_47.pdf).

¹⁷ Matějů, Jan a kol. 2009. *Bílá kniha terciárního vzdělávání*. Praha: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. 2010. *Výroční zpráva o činnosti vysokých škol za rok 2010*. (cit.2015-04-26). (<http://www.msmt.cz/vzdelavani/vysokeskolstvi/vyrocnizprava-o-cinnosti-vysokych-skol-za-rok-2010>).

¹⁸ Procházka, Miroslav. 2012. *Sociální pedagogika*. Praha: Grada.

¹⁹ Gavora, Peter. 2000. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido.

²⁰ Kalousková, Pavla. 2007. *Potřeby zaměstnavatelů a připravenost absolventů škol- šetření v kvartérním sektoru*. Praha: Národní ústav odborného vzdělávání. (cit.2014-04-26). (http://www.nuov.cz/uploads/Vzdelavani_a_TP/potreby_zamestnavatele_07.pdf).

DOVEDNOSTI, ZNALOSTI A KVALIFIKOVANOST

Na základě studia získává každý jedinec soubor znalostí a dovedností, které tvoří pomyslnou nabídku uchazeče o zaměstnání na trhu práce. Vyhodnocení potřeb zaměstnavatelů je prováděno na základě kompetencí, které tvoří dvě složky. První z nich jsou odborné, které se úzce vztahují k oboru studia a teoretickým znalostem získaným studiem. Druhou složku představují klíčové neboli přenositelné kompetence. „Jsou to takové znalosti a dovednosti, které se jeví jako nezbytné pro úspěšné uplatnění nejenom na trhu práce, ale i v běžném životě. Jejich zvládnutí by mělo přispět k větší flexibilitě pracovníků v širokém slova smyslu, tzn. k jejich schopnosti vykonávat rozličné odborné úkoly nebo měnit bez větších problémů různé profese, a napomáhat sladovat schopnosti pracovníků a požadavků kladených ze strany zaměstnavatele“²¹. Dalším způsobem, jak se souborem pracovat, je rozdělení do následujících skupin: intelektuální, sociokomunikační, profesní odbornosti, technické a mezinárodní²².

Nezávisle na způsobu zkoumání je následným krokem pro evaluaci oboru vytyčení kompetencí, které jsou poskytovány studentům BSS a které tito studenti dále rozvíjejí. Výsledky je možné využít pro úpravu kurikulárních dokumentů, například na základě zjištěné nedostatečnosti v některých oblastech. Bližšímu a podrobnějšímu zkoumání v zadaném rozsahu brání nejen rozsáhlost problematiky, ale i vlivy z oblasti mimo univerzitní prostředí a výuku. Komplexitu lidského života a společnosti není možné zachytit.

Ačkoliv doba klade nároky na rostoucí kvalifikaci, je zapotřebí zmínit i krajní formu: překvalifikovanost. Tento koncept označuje rozdílné tempo nárůstu vzdělání a požadavků trhu práce, když není dosaženo shody mezi úrovní vzdělání a úrovní vzdělání potřebné pro výkon zaměstnání²³.

Teprve konfrontace s praxí je schopna ukázat, jestli se náročnost oboru rozvíjí stejným tempem jako požadavky zaměstnavatelů. Podobně, jestli je po absolvování prostor pro další vzdělávání, aniž by došlo k omezením pracovního uplatnění.

²¹ Tamtéž s. 8

²² Ryška, Radim a Zelenka, Martin. „Absolventi vysokých škol: Kompetence a profesní úspěch.“ *Aula* 1, 2012, s. 22-47. (cit. 2015-04-25). (http://www.csvs.cz/aula/clanky/Aula_01_2012_Martin%20Zelenka,%20Radim%20Ryska_22_47.pdf).

²³ Čihánková, Hana. 2011. Fenomén překvalifikovanosti a jeho důsledky na lidské potřeby. Magisterská práce. Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií. Vedoucí práce Markéta Horáková. (cit. 2015-04-30). (http://is.muni.cz/th/166027/fss_m/Cihankova_Hana_diplomova_prace.pdf).

ABSOLVENTI A JEJICH POZICE NA TRHU PRÁCE

Trh práce je střet nabídky s poptávkou. Jedním z důsledků proměny vnímání bezpečnostního prostředí po 11. září 2001 byla narůstající poptávka po bezpečnostních expertech. Za následnou reakci, vznik nabídky, by bylo možné označit zrod oboru BSS na FSS MU v roce 2005²⁴. Vědní obor je skutečně relevantní, pokud odborníci nacházejí praktické uplatnění a tedy je životaschopný mimo akademické prostředí.

Nejlépe pozorovatelný je vliv vzdělání na pracovní úspěšnost v období přechodu ze vzdělávání na trh práce. Mladí lidé směřují od studia k pracovní pozici na plný úvazek²⁵. V tomto období má dominantní vliv na šance k získání zaměstnání dosažené vzdělání.

Absolventi patří k ohroženým skupinám nezaměstnaností.²⁶ Mají nedostatek často žádané praxe. Jejich přidaná hodnota toho, co mohou nabídnout zaměstnavatelům, spočívá v odborných znalostech (zahrnující teoretickou i praktickou přípravu a znalost cizích jazyků), schopnosti a dovednosti z velké části zprostředkované studiem²⁷.

EVALUACE STUDIA A DOSAVADNÍ VÝZKUM PROBLEMATIKY

Školy potřebují hodnocení své činnosti, často jej získávají na základě srovnávání s jinými nebo je využívají k vzájemnému porovnávání²⁸. Avšak obor BSS na FSS MU má tuto možnost velmi omezenou, bezpečnostní a strategická studia nejsou na univerzitách hojně vyučována jako například obory právo nebo ekonomie. I když neustále přibývá možností studia bezpečnosti, jsou mezi nimi výrazné obsahové rozdíly, které znemožňují

²⁴ Smolík, Josef a Tvrda, Kateřina. „Bezpečnostní a strategická studia v Brně: pokus o sebereflexi.“ *Slovenská politologická revue* 4, 2012, s.356-360. (cit. 2015-04-15). (<http://www.ceeol.com/asp/getdocument.aspx?logid=5&id=63e6736999a646e0be752873ce8aed24>).

²⁵ Hannah a Werquin 2001 dle Zelenka, Martin. 2008. *Přechod absolventů škol ze vzdělávání na pracovní trh*. Praha: Středisko vzdělávací politiky.

²⁶ Je zapotřebí podotknout, že uplatnění absolventů magisterského studia je v celorepublikovém trendu ve všech ohledech výborné. Zdroj: Zelenka, Martin. 2008. *Přechod absolventů škol ze vzdělávání na pracovní trh*. Praha: Středisko vzdělávací politiky.

²⁷ Kalousková, Pavla. 2007. *Potřeby zaměstnavatelů a připravenost absolventů škol- šetření v kvartérním sektoru*. Praha: Národní ústav odborného vzdělávání. (cit. 2014-04-26). (http://www.nuov.cz/uploads/Vzdelavani_a_TP/potreby_zamestnavatelu_07.pdf).

²⁸ Ryška, Radim. 2009. *Evaluace a přidaná hodnota ve vzdělávání*. Praha: UK Pedagogická fakulta.

generalizaci. Stejně tak relativně krátké desetileté období etablování oboru nelze hodnotit ani z hlediska dlouhodobějších profesních kariér absolventů. Ze stejných příčin nelze využít makroekonomických dat a rozsáhlejšího statistického šetření.

Jak již bylo zdůvodněno, řešením je obrátit pozornost opačným směrem, dovnitř, v tomto případě k absolventům a jejich bezprostředních zkušeností s uplatnitelností na trhu práce po úspěšném ukončení studia.

Za účelem hodnocení studia je navržen koncept pracovního úspěchu, který autoři zkonstruovali na základě širokého spektra sledovaných faktorů²⁹. Z objektivních faktorů se jedná o následující:

- pracovní status,
- doba hledání prvního zaměstnání a
- doba mezi ukončením studia a nástupem do prvního zaměstnání.

Jako subjektivní faktory jsou sledovány zájmové prvky:

- zaměstnání v oboru, pro který se připravovali, a celkově zaměstnání v oboru BSS anebo v oboru příbuzném a
- hodnocení jejich spokojenosti.

Sledované kompetence absolventů vychází jednak obecně z realizovaných výzkumů³⁰ a dále z konkrétních deklarovaných záměrů studijního oboru³¹.

Na základě syntézy hodnocených faktorů je zkoumán(o):

- vliv studia oboru BSS na úspěšnost vstupu na trh práce (v zásadě míra zaměstnanosti) a
- zda studium BSS poskytuje kompetence, které jsou zaměstnavateli poptávané, a adekvátnost vykonávaného zaměstnání k dosaženému vzdělání.

S těmito otázkami úzce souvisí i přínosnost vyučovaných předmětů a možný výhled oboru do budoucna.

Dosavadní úroveň poznání zkoumané problematiky je možné zachytit jen jako průnik množin témat, kdy většina z nich je bez vazeb k oborům bezpečnosti. Těmi jsou: evaluace studia a profesní úspěch v pracích Zelenky a Ryšky³², dále je to zájem o uplatnění absolventů, který zastupují

²⁹ Srov. Ryška, Radim a Zelenka, Martin. „Absolventi vysokých škol: Kompetence a profesní úspěch.“ *Aula* 1, 2012, s.22-47. (cit. 2015-04-25). (http://www.csvs.cz/aula/clanky/Aula_01_2012_Martin%20Zelenka,%20Radim%20Ryska_22_47.pdf).

³⁰ Již zmíněné práce Zelenky, Ryšky a Kalouskové.

³¹ Smolík, Josef. „Bezpečnostní a strategická studia: poznatky a zkušenosti.“ *Pedagogická orientace* 2, 2008, s. 120-123.

³² Např. Ryška, Radim a Zelenka, Martin. „Absolventi vysokých škol: Kompetence a profesní úspěch.“ *Aula* 1, 2012, s.22-47. (cit. 2015-04-25). (http://www.csvs.cz/aula/clanky/Aula_01_2012_Martin%20Zelenka,%20Radim%20Ryska_22_47.pdf).

především výzkumy NÚOV a Zelenky³³ pro terciální vzdělávání. V přímé souvislosti s BSS se pak problematice, využitím přístupu sebereflexe, věnují Smolík a Tvrdá³⁴.

Cílem zamýšleného rozšíření poznatků je propojení hodnocení zevnitř (bývalých studentů oboru) s kontextem uplatnění studia na trhu práce. Využití k hodnocení pohledu založeného na zkušenostech se studiem spolu s potřebami reálného života mimo čistě akademické prostředí, které původně stály za vznikem oboru na FSS MU³⁵.

METODOLOGICKÝ RÁMEC

Ve svém rozsahu se jedná o výzkumnou sondu, která si klade za cíl vedle popisu a interpretace primárních (doposud nezpracovaných) dat v podobě reflexe oboru jeho absolventy také zmapovat vytyčenou oblast (tj. studium BSS a uplatnitelnost na trhu práce) a ve svých závěrech přinést návrhy k dalšímu zkoumání. Definovaný rámec je tak ve své podstatě velmi volný.

Na základě teoretických východisek byly formulovány následující výzkumné otázky:

- Je výuka orientována teoreticky nebo prakticky?
- Jaké jsou poznatky vzhledem k praxi?
- Jsou absolventi spokojeni s volbou vzdělávací dráhy?
- Je vzdělání v oboru BSS poptávaným na trhu práce?
- Získávání jakých kompetencí studium umožňuje?
- Jakou pozici mají absolventi oboru BSS na FSS MU při vstupu na trh práce?

Výzkumný rámec (vč. otázek) byl inspirován výzkumem přechodu absolventů na trh práce Zelenky³⁶, s mírnými modifikacemi pokrývajícími specifické atributy oboru a dále také rozšířen o otázky směřující k subjektivnímu hodnocení.

Stanovené téma (studium BSS) je vymezeno natolik úzce, že není možné docílit kvantitativního výzkumu, který je v daném druhu problematiky

³³ Zelenka, Martin. 2008. *Přechod absolventů škol ze vzdělávání na pracovní trh*. Praha: Středisko vzdělávací politiky.

³⁴ Smolík, Josef a Tvrdá, Kateřina. „Bezpečnostní a strategická studia v Brně: pokus o sebereflexi.“ *Slovenská politologická revue* 4, 2012, s.356-360. (cit. 2015-04-15). (<http://www.ceeol.com/asp/getdocument.aspx?logid=5&id=63e6736999a646e0be752873ce8aed24>).

³⁵ Smolík, Josef. „Bezpečnostní a strategická studia: poznatky a zkušenosti.“ *Pedagogická orientace* 2, 2008, s.120-123.

³⁶ Zelenka, Martin. 2008. *Přechod absolventů škol ze vzdělávání na pracovní trh*. Praha: Středisko vzdělávací politiky.

často využívaným. Výzkumná strategie se blíží spíše případové studii nežli rozsáhlému statistickému šetření, a to sběrem relativně velkého množství dat od jednoho či několika málo jednotlivců. Jde o zachycení složitosti případu prostřednictvím popisu vztahů mezi jednotlivými faktory a jejich celistvosti v širších souvislostech³⁷.

Výzkumný vzorek představovali pouze absolventi magisterského stupně studia BSS, protože se v tomto stupni jedná o jednooborové studium. Sběr dat byl uskutečněn ve dvou fázích. V první fázi sběru dat bylo využito kritériálního výběru vzorku³⁸. Skupinu absolventů vymezují zvolená kritéria a) oboru magisterského stupně a b) úspěšného ukončení. Základem vymezení této skupiny byl seznam všech absolventů z volně dostupných stránek MU. Oslovený výzkumný vzorek tak pokrýval celou populaci absolventů oboru BSS ukončujících studium v letech 2010–2014.³⁹ Návratnost dotazníků činila téměř 69 %, což v reálu znamená 38 respondentů z 55.

V druhé fázi sběru dat bylo pod vlivem vnějších okolností využito postupu založeného na tzv. metodě snowball⁴⁰, která byla rozšířena o aktivní vyhledávání v databázi diplomových prací. Ideálními prvotními informátory, umožňujícími vstup do řetězce kontaktů, se stali studenti doktorského studia, kteří participují na výuce některých bakalářských kurzů. Aktuálnost a nepřilíši velký časový odstup sledovaného období působily jako pozitivní faktor pro snadné „nabalování sněhové koule“. Alternativní řešení aplikované ve druhém sběru nebylo ve výsledku nijak znevýhodněno.

SBĚR DAT

Data pro zodpovězení výzkumných otázek byla získávána dotazníkovým šetřením. Dotazník byl zvolen jako nejefektivnější forma sběru dat. Při jeho použití se snadněji udržuje standardizovaný formát odpovědí a je výhodný i s ohledem na vynaložené náklady a čas. Respondenti byli osloveni prostřednictvím e-mailu uvedeného v informačním systému MU, osobní kontakt s absolventy by byl velmi obtížně realizovatelný.

³⁷ Hendl, Jan. 2008. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, modely a aplikace*. Praha: Portál.

³⁸ Punch, F. Keith. 2008. *Úspěšný návrh výzkumu*. Praha: Portál.

³⁹ Ačkoliv se výzkumný vzorek jeví jako malý, je adekvátní velikosti oboru. Až do současnosti (2015) nastoupilo navazující magisterské studium BSS na FSS MU jen něco málo přes 200 studentů, v současnosti obor disponuje 53 studujícími. Zdroj: Informační systém MUNI. (cit. 2015-05-12). (<https://is.muni.cz/auth/student/zapis?fakulta=1423;obdobi=6265;studium=624388;uzel=516417;akce=sablona>).

⁴⁰ Punch, F. Keith. 2008. *Úspěšný návrh výzkumu*. Praha: Portál.

Anonymní dotazník byl distribuován ve vybrané skupině respondentů v on-line podobě, bez možnosti opakovaného vyplňování, tvořený otevřenými i uzavřenými otázkami. Kromě jediné výjimky se jednalo o povinné otázky,⁴¹ a to záměrně k docílení co nejkompaktnějších odpovědí a kvality dat i za cenu rizika nižší návratnosti.

U uzavřených otázek bylo používáno různých typů škálování (nominálních, i ordinálních). Při výběru z několika variant byla zastoupena i možnost vlastní odpovědi, aby bylo omezeno možné zkreslení vzhledem k povinnosti odpovědi.

Očekávaným výsledkem je reflexe absolventů studia BSS, zda dostatečně reaguje na požadavky a změny v bezpečnostních sektorech, zda poskytuje adekvátní vzdělání využitelné v praxi, a především, zda jsou se studiem spokojeni samotní absolventi.

Lze připustit, že optimálním postupem by bylo provádět tento sběr dat opakovaně s pravidelným časovým odstupem. V tomto ohledu se jedná o pouhý námět k dalšímu a podrobnějšímu zkoumání.

LIMITY VÝZKUMU

Výzkumný vzorek je statisticky malý, vzhledem ke zpracování odpovědí i ve formě tabulek může snadno dojít k vnímání dat čtenářem jako kvantitativních. Dalším rizikem malého vzorku je zkreslení, kdy se snadno mohou do hodnocení promítnout osobní spory či dočasné nálady jednotlivců.

Omezením je i časový odstup od ukončení studia, který ovlivňuje vzpomínky a vazby k univerzitě. Tato doba také není u všech respondentů stejně dlouhá. I když dvojí sběr částečně zmírnil extrémní rozestupy, stále jsou v pravidelnosti značné rezervy pro zpřesnění dat.

ZÍSKANÁ DATA

Deskripce získaných dat a jejich interpretace odpovídá struktuře dotazníku, tj. řazením jednotlivých otázek za sebou. Část dat (odpovědí) bude prezentována graficky z důvodu vyšší přehlednosti. Pokud se získaná data výrazně odlišují v jednotlivých fázích sběru, uvádíme pro srovnání výsledky obou šetření zvlášť.

Výzkumu se účastnilo 38 respondentů, 30 mužů a 8 žen v obou fázích sběru dat (22 respondentů v první fázi, 16 respondentů ve fázi druhé). Na

⁴¹ U otevřených otázek měl respondent přesto možnost nezodpovědět, protože nebyl kontrolován obsah textového pole. Stačilo uvést například „-“ nebo napsat „nechci odpovédět“.

tomto příkladu lze sledovat, že ačkoliv jsou data zpracovávána na základě enumerativních postupů, výstupy nejsou kvantitativní.

TABULKA: OBDOBÍ UKONČENÍ STUDIA

Období ukončení studia	Četnost
Jaro 2010	3
Jaro 2011	4
Podzim 2011	4
Jaro 2012	6
Podzim 2012	5
Jaro 2013	2
Podzim 2013	1
Jaro 2014	9
Podzim 2014	4

Alespoň částečně jsou zastoupeny všechny období ukončení studia, i když reprezentace není rovnoměrná. Tato disproporce je způsobena obecně kolísavým počtem studentů úspěšně absolvujících studium.

TABULKA: JAK JSTE BYLI SPOKOJENI S ORGANIZACÍ STUDIA?

Hodnocení (1=nejlepší)	Četnost pro 1. sběr dat	Četnost pro 2. sběr dat	Četnost celkem
1	2	2	4
2	7	7	14
3	10	6	16
4	1	1	2
5	2	0	2

S převahou mají nejvyšší zastoupení známky 2 a 3, které odpovídají mírnému nadprůměru spokojenosti s organizací studia. Námětem k následné diskuzi je otázka: Které proměnné jsou nebo mohou být pro spokojenost s organizací studia závislými proměnnými? Srovnání obou sběrů dat poukazuje na mírné zlepšení hodnocení, které indikuje i vymizení krajní hodnoty v druhém sběru.

Náměty a postřehy k organizaci studia byly sledovány na základě otevřené otázky. V této otázce jsou dostupné jen odpovědi z druhého sběru dat. Odpovědi upozorňují na chaos v organizaci, personální podstav, absen-

ci prakticky zaměřených předmětů s bezpečnostní tematikou, žádost po osobě tutora, podobnost s bakalářským studiem, nepřehlednost státních závěrečných zkoušek. Ale je zmíněna i spokojenost.

TABULKA: PŘIPRAVIL VÁS OBOR BSS DO PRAXE?

Hodnocení (1=nejlepší)	Četnost
1	3
2	9
3	16
4	7
5	3

Mezi absolventy nepanuje většinový příklon ani k jednomu pólu navržené škály. Jak je zřetelně vidět v tabulce č. 3, hodnocení je distribuováno poměrně rovnoměrně kolem středové hodnoty. K vysvětlení těchto hodnot bude zapotřebí najít a vysvětlit kauzální vztahy na základě dalších sledovaných faktorů. Primárně bude provedeno srovnání s následující otázkou, formulovanou mnohem specifičtěji na základě významu kompetencí pro praktické uplatnění jednotlivce.

TABULKA: DOMNÍVÁTE SE, ŽE SUMA ZNALOSTÍ A DOVEDNOSTÍ, KTEROU JSTE SI BĚHEM STUDIA OSVOJILI, BYLA Z HLEDISKA VAŠEHO NYNĚJŠÍHO PRACOVNÍHO UPLATNĚNÍ?

Hodnocení	Četnost pro 1. sběr	Četnost pro 2. sběr	Celkově
Příliš teoretická	11	11	22
Vyvážená	7	4	11
Příliš praktická	2	0	2
Jiná odpověď	2	1	3

Na navržené škále (příliš teoretická – vyvážená – praktická) převažuje v souhrnu všech odpovědí hodnocení k přílišné teoretičnosti. Ve variantě vlastní odpovědi, v obsahu, také převládá hodnocení směrem k přílišné teoretičnosti. Jak lze vidět na druhém a třetím sloupci tabulky, číselné údaje mohou naznačovat trend směřující k rostoucí teoretičnosti výuky. Vymizelo hodnocení praktičnosti a došlo k přesunu hodnocení směrem k hodnocení příliš teoretické sumy znalostí a dovedností. Je nutno podotknout, že odstup studentů od ukončení studia činí v řádu jednotky roků (cca 2–3), tudíž prostor pro hlubší reflexi se nabízí pro sledování delšího časového rámce.

V současné době lze o příčinách pouze polemizovat. Je však důležité tento faktor sledovat vzhledem k uplatnitelnosti na trhu práce, zda tato změna absolventy neomezuje v získávání zaměstnání.

TABULKA: DOMNÍVÁTE SE, ŽE ABSOLVOVÁNÍ BSS NA FSS MU BYLO Z HLEDISKA ÚSILÍ, KTERÉ JSTE BĚHEM STUDIA MUSELI VYNALOŽIT:

Hodnocení	Četnost
Poměrně náročné	16
Průměrně náročné	13
Nebylo příliš náročné	6
Velice náročné	1
Nebylo vůbec náročné	2

Absolventi hodnotí náročnost studia nejčastěji v kategoriích poměrně náročné a průměrně náročné. Nesporná převaha zastoupení těchto skupin odpovídá je tedy jasnou indicií o vnímání nadprůměrné náročnosti studia absolventy během studia. Protože není k dispozici šetření náročnosti studijních oborů bezpečnostních a strategických studií, lze tento faktor diskutovat především v souvislosti s hodnocením studia a pracovní spokojeností.

TABULKA: JAKÉ SPECIÁLNÍ DOVEDNOSTI ZPROSTŘEDKOVANÉ VÝUKOU JSTE SI OSVOJILI?

Dovednost	Četnost
Schopnost týmové práce	2
Znalost práce s daty	24
Schopnost sebe prezentace	5
Znalost cizích jazyků	12
Schopnost kritického myšlení	24
Schopnost analytické práce	33
Praktické zkušenosti	2
Kreativita	5
Schopnost orientovat se a osvojovat si nové poznatky	22
Vlastní odpověď	7

Sledovaný prvek získaných kompetencí je významný vzhledem k původu hodnocení mezi jednotlivci. Zprostředkovává osobní zkušenost, která

se ve výsledku může lišit od záměrů instituce. Způsob, jakým je na FSS MU tvořen rozvrh, umožňuje do jisté míry individualizovat studijní zátěž, tedy i úzce souvisí s hodnocením náročnosti. Jinou cestou než prostřednictvím skupiny jednotlivců je tedy velmi obtížné proměnnou zachytit.

Jako nejvýznamnější z hodnocení vyplývají následující čtyři dovednosti: schopnost analytické práce, schopnost kritického myšlení, znalost práce s daty a schopnost orientovat se a osvojovat si nové poznatky.

Dále byl výčet rozšířen o položky: schopnost za krátkou dobu vstřebat dost informací a naučit se rychle zorientovat v nové tematice. Krom toho respondenti poukázali na rozdíl mezi osvojením a zdokonalením.

TABULKA: KTERÉ POVINNÉ PŘEDMĚTY, KTERÉ JSTE ABSOLVOVALI BĚHEM MAGISTERSKÉHO STUPNĚ, POVAŽUJETE ZA NEJUŽITEČNĚJŠÍ?

Povinný předmět	Četnost
BSS401 Conceptualization of security	0
BSS402 Bezpečnostně-strategické perspektivy ČR	2
BSS403 Comparative Analysis of Security Policy	0
BSS404 Výzkum konfliktu	5
BSS405 Koncepce a metody výzkumu v BSS	5
BSS 406 Strategické modely a plánování/Aplikovaná bezpečnostní a strategická studia	3
BSS409 Bezpečnostní praxe	3
BSS 412 Cizojazyčná bezpečnostní terminologie	0

Tato otázka byla formulována jako otevřená; tabulka zachycuje, kolikrát se v nich vyskytl některý z povinných magisterských předmětů. Data byla očištěna od nesouvisejících informací (například bakalářských nebo volitelných předmětů a doprovodných komentářů). Tento postup byl zvolen s cílem zjistit, které z předmětů byly pro absolventy užitečné i po konfrontaci s praxí a požadovanými znalostmi.

Které z předmětů magisterského studia BSS považujete za nejužitečnější pro praxi?

Tato otázka je svým zadáním velmi podobná, protože se neomezuje pouze na povinné předměty, není možné docílit přehledu v tabulce.

Jednoznačně nejčastěji uváděným předmětem je *Bezpečnostní praxe* (v 6 případech), s odstupem následují předměty *Bezpečnostně-strategické perspektivy ČR*, *Strategické modely a plánování v bezpečnostní oblasti*, *Kri-*

zový management, Využití informačních technologií ve výzkumu bezpečnosti a strategie, Výzkum konfliktu a Strategické vedení. K dalším zmíněným patří *Regional security analysis: Case Study of Caucasus*, *Analýza bezpečnostních informací*, *Kriminologie*, *Conflict Management*, *Bezpečnostní strategie ČR*, *Ochrana obyvatelstva* a *Koncepce a metody výzkumu v BSS*.

Které z předmětů magisterského studia považujete za zbytečné s ohledem na budoucí praxi? Nejvyšší shoda panuje v případě předmětu *Conceptualization of security* (v 7 případech), následujícími jsou (podle počtu zastoupení): *Cizojazyčná bezpečnostní terminologie*, *Koncepce a metody výzkumu v BSS*, *Bezpečnostní analýzy*, *Comparative Analysis of security Policy*, *Analýza bezpečnostních informací ve zpravodajských službách*, *Bezpečnostně-strategické perspektivy ČR*, původní podoba *Strategických modelů a plánování*, *Výzkum konfliktu* a naznačena byla i varianta všech volitelných předmětů. Zde se vyskytly odpovědi, které výslovně žádný předmět neuvádí a naznačují nepotřebnost uvedení jakéhokoliv.

Z hlediska motivací bývalých studentů pro studium oboru uváděli respondenti nejčastěji zájem o obor či zájem o bezpečnostní tematiku. Dalšími podporujícími faktory byl kolektiv studentů i vyučujících, vstřícný přístup, kvalita vzdělání či doplnění jiného oboru studia.

TABULKA: KDE BYSTE STUDIOVALI, POKUD BYSTE SI MOHLI ZNOVU VYBRAT?

Výběr studia	Četnost
BSS na FSS MU	18
Jiná fakulta MU	2
Jiný obor na MU	2
Jiný obor a jiná univerzita	3
Jiná odpověď	13

Téměř polovina absolventů by při opakování nezměnila svou volbu studia. Většina vlastních odpovědí zahrnuje eventualitu studia BSS v kombinaci s dalším rozšiřujícím oborem, například právem či mezinárodními vztahy.

Téměř 1/3 respondentů (tj. 11 absolventů z 36) vystudovalo i jiný magisterský obor. Zajímavé však je, že 10 absolventů oboru BSS, kteří mají vystudován i další obor patří k první generaci absolventů. V druhé fázi sběru, tj. druhé generaci absolventů oboru BSS pouze 1 absolvent měl

vystudován další obor. Zde se nabízí otázka, že studenti přicházející studovat obor BSS v pozdějších letech se snaží úzce profilovat a to na studium bezpečnosti.

Na otázku, zda jsou absolventi ochotni zůstat s oborem BSS na FSS nadále v kontaktu, odpovědělo kladně 32 z 36, jen 1 respondent tuto variantu zásadně odmítl. Silná vazba absolventů na personální zajištění oboru je tak silná.

TABULKA: JAKÝ JE VÁŠ AKTUÁLNÍ PRACOVNÍ STAV?

Pracovní stav	Četnost
Studuji a pracuji	11
Pracuji v pracovním poměru	14
Studuji a nepracuji	2
Podnikám a nezaměšťuji další	3
Odborná stáž, pracoval	1
Studuje a pracuje na dohody o pracích konaných mimo hlavní pracovní poměr	1
HPP, doktorské studium	1
Pracuji ve služebním poměru	1
Nezaměstnaný, pracoval	1

Absolventi oboru vykazují velmi nízký podíl nezaměstnanosti, pravděpodobně velkou měrou přispívá práce v průběhu studia.

TABULKA: ZA JAK DLOUHO JSTE NAŠLI ZAMĚŠTNÁNÍ?

Období	Četnost
Ještě před promocií	13
Prakticky ihned po promoci	5
2 měsíce	5
6 měsíců	3
12 měsíců	1
24 měsíců	1
Nenašel jsem	2

Absolventi nacházejí práci ve velmi krátkých časových úsecích, v tabulce lze názorně vidět, že není příliš časté období delší než půl roku.

TABULKA: BYLO PRO VÁS OBTÍŽNÉ SEHNAT PRÁCI PO SKONČENÍ STUDIA?

Hodnocení	Četnost
Úplně snadné	3
Poměrně snadné	17
Poměrně obtížné	8
Velmi obtížné	2
Nevím	7

Na otázku „Co Vám nejvíce pomohlo při získání zaměstnání?“ nejčastěji (v 55 % případů) respondenti uvedli vlastní přičinění; role univerzity či studijního oboru zde působila jen okrajově. Z nabízených možností vyloučili varianty *poradenských firem* a úřadu práce.

TABULKA: PRACUJETE V OBORU, PRO KTERÝ JSTE SE BĚHEM STUDIA PŘIPRAVILI NA BSS?

Varianta odpovědi	Četnost
Ano, určitě	11
V příbuzném oboru	14
Nevím	1
Spíše ne	5
Určitě ne	7

TABULKA: V JAKÉ BEZPEČNOSTNÍ OBLASTI PRACUJETE?

Oblast	Četnost
Akademická sféra	4
Státní správa-ministerstva	4
Think tank	2
Státní správa – ústřední orgány	1
Státní instituce	1
Bezpečnostní složky-zpravodajské služby	1
Soukromý subjekt	1
Evropské instituce	1

Tato otázka slouží jen k nastínění oblastí, kde absolventi oboru pracují. V tabulce jsou uvedeny jen varianty odpovědí přímo odkazující na

bezpečnostní oblast. Zajímavostí je velmi nízká úroveň provázanosti s komerčním sektorem, mimo tuto sféru je pak uplatnění v bezpečnostních oblastech diverzifikované.

TABULKA: JAK BYSTE OHODNOTILI VYHLÍDKY „ČERSTVÝCH ABSOLVENTŮ“ NA UPLATNĚNÍ V OBORU BSS?

Varianta odpovědi	Četnost
Výborné	0
Poměrně dobré	8
Průměrné	16
Spíše špatné	5
Velmi špatné	7
Nevím	2

Respondenti nevyjadřují přílišný optimismus ohledně uplatnění nových absolventů oborů. Tyto názory však ostře kontrastují s jejich konstatováním o snadném nalezení práce, celkovou spokojeností se zaměstnáním či přesvědčením, že v případě opakované volby by se opět rozhodli studovat obor BSS. Naopak hodnocení vyhlídek může být varovným signálem pro obor, jak jej v budoucnu koncipovat i co se týče počtu přijímaných studentů.

TABULKA: CELKOVÁ SPOKOJENOST S AKTUÁLNÍM ZAMĚSTNÁNÍM?

Hodnocení	Četnost
Naprosto spokojená	5
Velmi spokojená	12
Spíše spokojená	11
Ani tak ani tak	5
Spíše nespokojená	1
Velmi nespokojená	1
Naprosto nespokojená	2
Nevím	1

Jen sedm respondentů uvedlo, že pracuje v zahraničí. V současné době není možné říci, zda se jedná o nedostatek příležitostí nebo zájmu a schopností. Z dotazníkového šetření také vyplynulo, že polovina respondentů (18) se považuje za součást české bezpečnostní komunity, výrazný podíl (11) zaujímají nerozhodnutí.

ZODPOVĚZENÍ VÝZKUMNÝCH OTÁZEK

Prvním krokem ke zhodnocení oboru je zodpovězení navržených otázek na základě získaných poznatků. Z evaluace oboru absolventy jednoznačně vyplývá teoretická orientace výuky, na jejímž základě si osvojují vyvážené poznatky pro praxi. Vzhledem k prohlubující se orientaci k teoretičnosti může v budoucnu dojít ke změně hodnocení získané sumy znalostí. V této souvislosti je nutné zmínit kritiku nízkého propojení studijního oboru s praxí. Tento zmiňovaný nedostatek se ovšem neomezuje na pracovní uplatnění, pravděpodobnou kompenzací nedostatku praxe jsou odborné znalosti a přenositelné kompetence. Získané poznatky jsou vzhledem k praxi dobře využitelné.

Volbu vzdělávací dráhy by absolventi zásadním způsobem neměnili, v drtivé většině by volbu studijního oboru opakovali anebo ji doplnili o vzdělání i v jiném oboru (například právo či mezinárodní vztahy). Potvrzením je i spokojenost s aktuálním pracovním uplatněním.

Poptávku po bezpečnostních expertech lze hodnotit na základě obtížnosti uplatnění na trhu práce, délky období do získání pracovního místa a v neposlední řadě i zvolené pracovní sféře. Absolventi oboru BSS nevykazují zásadnější obtíže s hledáním zaměstnání a ani tento proces nehodnotí jako velmi obtížný. Práci získávají v oblasti bezpečnosti nebo s ní souvisejících oborech, a to během relativně krátkého časového úseku. Získaná data odpovídají vytyčenému cíli hodnocení studia, nikoliv zaměstnanosti absolventů.

Kromě odborných znalostí obor své absolventy vybavuje i důležitými klíčovými kompetencemi, především schopnostmi souvisejícími se zpracováváním a získáváním informací. Tedy ty, které jsou udávány největším počtem absolventů a současně jsou obsaženy v přehledu poptávaných klíčových kompetencí⁴². Jedná se především o kritické myšlení, analytickou práci, znalost práce s daty (viz výše).

Závěrem lze uvést, že pozice absolventů BSS při vstupu na trh práce je v současnosti dostatečně konkurenceschopná.

ZÁVĚREČNÉ HODNOCENÍ OBORU BSS NA FSS MU

Prvním z bodů hodnocení je kritický postoj k organizaci studia. Mezi nedostatky byly zmíněny následující body: pedagogický podstav, nekoncepč-

⁴² Kalousková, Pavla. 2007. *Potřeby zaměstnavatelů a připravenost absolventů škol- šetření v kvartérním sektoru*. Praha: Národní ústav odborného vzdělávání. (cit.2014-04-26). (http://www.nuov.cz/uploads/Vzdelavani_a_TP/potreby_zamestnavatelu_07.pdf).

nost oboru na základě organizačních změn během konstituování oboru BSS, přílišná teoretičnost a tematické splývání s bakalářským oborem.

Chaos je vysvětlitelný krátkou dobou existence oboru, i kdyby se aktuálně obor organizačně stabilizoval, bude možné to zhodnotit až s časovým odstupem. S ustálením studijního oboru souvisí i řešení personálního zabezpečení výuky, především k rozšíření kolektivu vyučujících a vyššímu stupni specializace.

Náplň studia je převážně teoretická, ale chybějící praxe absolventů je efektivním způsobem kompenzována rozvojem klíčových kompetencí. Především pak schopností týkajících se práce s informacemi. Paradoxně zdůrazňovaná povinná praxe se v názorech na praktické uplatnění předmětů nesetkala s jednoznačnou podporou studentů. Pravděpodobně jediným způsobem, jak verifikovat míru zájmu o prakticky orientované předměty, je sledování zápisu takto koncipovaných předmětů, vše ostatní je jen ve spekulativní rovině.

Ačkoliv nejčastěji uváděnou motivací pro zvolení BSS jako studijního oboru byl jednoznačně samotný zájem o témata reflektována BSS, uplatnění v rámci oboru již tak časté není (i když stále velký podíl). Přesto absolventi vykazují vysokou míru spokojenosti se současným zaměstnáním.

I když mezi jednotlivými sběry dat prudce klesl počet absolventů, kteří vystudovali i jiné magisterské obory, neprokázala se souvislost se zaměstnaností. Ani opačně se nevyskytly znaky poukazující na překvalifikovanost.

Zmíněné optimální nastavení podoby studia k těmto úspěšným výsledkům na poli práce pravděpodobně vyžaduje podpurný vliv faktorů ze strany studentů, jak vyplynulo z analýzy odpovědí jednotlivých respondentů. Roli sehrává iniciativa absolventů ve volbě předmětů a organizaci studijní zátěže a v neposlední řadě i intenzitě samostudia.

Obor BSS na FSS MU v současnosti vzdělává jedince ke konkurenceschopnému postavení na trhu práce a do budoucna bude muset čelit nastíněným slabinám, aby byla zachována úroveň dosahovaného vzdělání. Jedním z možných rizik je uspokojení poptávky po bezpečnostních odbornících a následně vzniklá nadprodukce jedinců s požadovaným vzděláním.

Na základě dat získaných z dotazníkového šetření bylo možné vytvořit studijnímu oboru BSS zpětnou vazbu zprostředkovanou konfrontací s praxí. Ačkoliv absolventi obor hodnotí jako příliš teoreticky zaměřený, nalézají zaměstnání bez větších komplikací většinou přímo v oboru bezpečnosti nebo příbuzném. Kladným faktorem, zprostředkovaným studiem, je

rozvoj poptávaných klíčových kompetencí. Absolventi by většinou nezměnili své rozhodnutí výběru studia v případě opakování volby, i když nejsou příliš optimističtí ohledně pozice čerstvých absolventů.

Na základě provedeného šetření lze odhalit i slabé stránky. Z pohledu absolventů jimi jsou: nízké zapojení praxe do výuky, nedokonalosti organizace vyplývající z počátečního vývoje či pedagogického podstavu. S výhledem do budoucna se k diskuzi nabízí závislost na pracovních pozicích ležících mimo komerční sféru a nutnost přizpůsobit se rostoucí internacionalizaci a globalizaci.

LITERATURA A INTERNETOVÉ ZDROJE

1. Čihánková, Hana. 2011. *Fenomén překvalifikovanosti a jeho důsledky na lidské potřeby*. Magisterská práce. Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií. Vedoucí práce Markéta Horáková. (cit. 2015-04-30). (http://is.muni.cz/th/166027/fss_m/Cihankova_Hana_diplomova_prace.pdf).
2. Gavora, Peter. 2000. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido.
3. Hendl, Jan. 2008. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, modely a aplikace*. Praha: Portál.
4. Informační systém MUNI. (cit. 2015-05-12). (<https://is.muni.cz/auth/student/zapis?fakulta=1423;obdobi=6265;studium=624388;uzel=516417;akce=sablona>).
5. Informační systém MU. (cit. 2015-06-21). (http://is.muni.cz/predmety/sablony_tisk.pl?fakulta=1423;obdobi=6385;uzel=326101;rek=ap;puvo dni_design=b;).
6. Kalousková, Pavla. 2007. *Potřeby zaměstnavatelů a připravenost absolventů škol- šetření v kvartérním sektoru*. Praha: Národní ústav odborného vzdělávání. (cit.2014-04-26). (http://www.nuov.cz/uploads/Vzdelavani_a_TP/potreby_zamestnavatele_07.pdf).
7. Matějů, Jan a kol. 2009. *Bílá kniha terciárního vzdělávání*. Praha: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. 2010. *Výroční zpráva o činnosti vysokých škol za rok 2010*. (cit.2015-04-26).(<http://www.msmt.cz/vzdelavani/vysokeskolstvi/vyrocnizprava-o-cinnosti-vysokych-skol-za-rok-2010>).
8. Muni.cz. (cit.2015-06-21). (https://www.muni.cz/study/fields/10020/graduates_employment).
9. Punch, F. Keith. 2008. *Úspěšný návrh výzkumu*. Praha: Portál.
10. Procházka, Miroslav. 2012. *Sociální pedagogika*. Praha: Grada.

11. Ryška, Radim a Zelenka, Martin. „Absolventi vysokých škol: Kompetence a profesní úspěch.“ *Aula* 1, 2012, s.22-47. (cit. 2015-04-25). (http://www.csvs.cz/aula/clanky/Aula_01_2012_Martin%20Zelenka,%20Radim%20Ryska_22_47.pdf).
12. Ryška, Radim. 2009. *Evaluaace a přidaná hodnota ve vzdělávání*. Praha: UK Pedagogická fakulta.
13. Smolík, Josef a Tvrdá, Kateřina. „Bezpečnostní a strategická studia v Brně: pokus o sebereflexi.“ *Slovenská politologická revue* 4, 2012, s.356-360.(cit.2015-04-15).(http://www.cceol.com/asp/getdocument.aspx?logid=5&id=63e6736999a646e0be752873ce8aed24).
14. Smolík, Josef. „Bezpečnostní a strategická studia: poznatky a zkušenosti.“ *Pedagogická orientace* 2, 2008, s.120-123.
15. Toffler, Alvin a Tofflerová, Heidi. 2002. *Válka a antiválka*. Praha: Argo, Dokořán.
16. Trhlíková, Jana; Úlovcová, Helena a Vojtěch, Jiří. 2008. *Rozhodování žáků při volbě vzdělávací cesty a úspěšnost vstupu na trh práce*. Praha: Národní ústav odborného vzdělávání. (cit. 2014-04-26). (<http://www.nuov.cz/rozhodovani-zaku-privolbevzdelavaci-cesty-a-uspesnost>).
17. Veselý, Arnošt. „Společnost vědění jako teoretický koncept.“ *Sociologický časopis* 4, 2004, s. 433-446. (cit. 2015-04-11). (<http://www.jstor.org/stable/41132047>).
18. Zelenka, Martin. 2008. *Přechod absolventů škol ze vzdělávání na pracovní trh*. Praha: Středisko vzdělávací politiky.

Bc. **Pavla Pitrunová***, Mgr. et Mgr. **Kateřina Tvrdá°**, PhDr. **Josef Smolík**, Ph.D., MBA*

*Fakulta sociálních studií Masarykovy univerzity

Oddělení bezpečnostních a strategických studií katedry politologie

°Fakulta veřejných politik v Opavě, Slezská univerzita v Opavě

Ústav středoevropských studií